

KÜLÖNFÉLÉK.

Kriza János emlékezete. A Kisfaludy társaság febr. 10 én tartott ünnepélyes közülésében Gyulai Pál nagybecsű emlékbeszédet tartott Kriza János felett az ő gyönyörűen egyszerű modorával. Eleven színekkel festette le és bírálta meg Kriza irodalmi egyéniségét és a népköltészet irodalmi hatását, s a bíráló öszszeolvadt a szép felett lelkesedő költővel. Elragadóan emelte ki, hogy Krizát nemcsak költői érdemei teszik költővé, hanem költővé teszi magán élete is. A felolvasó szerint „nemcsak az a költő, a ki költeményeket ír, hanem minden ember, a ki nemesen fogja fel s éli át az életet. A költészet az emberiség közkinccse s a költő csak teremtő tehetségben különbözik mástól, de nem egyszersmind érzésben és gondolatban. A költő csak azt fejezi ki művében, a mit az emberek éreznek, gondolnak és cselekesznek, s nem tudom, melyik több értékű: egy sikerült költői mű-e vagy egy nemesen átélt élet? A költészet örök forrásai a vallás, hazaszeretet, szerelem és családi élet; e források soha sem száradtak ki Kriza szívében“. Az emlékbeszéd a „Budapesti Szemle“ közelebbi füzetében fog megjelenni. Evel egyidejűleg örömmel jelezhetjük, hogy folyóiratunk jövő száma érdekes életíratot fog hozni Krizáról Jakab Elek jeles írónktól, ki dolgozatában sok, eddig ismeretlen adatot használt fel elhunyt püspökünk életéből, kinek költői álmai oly szépen olvadtak belé az életbe.

Ifj. Fretwell János egyházunk közügyeinek igaz őszinte barátja terjedelmes tudósítást közöl a mult őszön hazánkban tett látogatásáról a londoni „Inquirer“ f. évi jan 5-ki számában. Ebben minde- nek előtt megnyugtatta az angol atyafiakat a felől, hogy a sz. kereszturi iskola építése bevégzésére Angliából jött 200 font sterling segély a kívánt célra lett fordítva, sőt hogy e segély láttára itteni afiai magok is igyekeztek mindent elkövetni az érintett iskola érdekében. Ezután elbeszéli, hogy tapasztalata szerint az Angliában járt és tanult akadémiták lelkiismeretesen bétöltik hivatásukat, s teljesen megfelelnek annak a várakozásnak, a melyet az angol, amerikai és magyar unitáriusok beléjük helyeztek. Eleven színekkel festi a magyar unitáriusok állapotát, körülményeit, jövedelemforrásait és a magyar unitárius pap csekély fizetését. Kimutatja, hogy a szegényebb ekkleziákban levő pap kénytelen gazdaság után látni, a mikor aztán csak a hősibb lelkiületűnél marad meg mind végig a papi hivatal eszményképe, legtöbben már papságuk kezdetén annak a veszélynek vannak kitéve, hogy bár minő jó nevelést nyertek is az iskolában, tovább tanulni nincs sem módjuk, sem idejük, s lassanként elvesztik a sőt, a mi őket a nép s avá teszi. Fretwell azt hiszi, hogy hazánkban egy vándorpapság felállítására angol segélylyel a legelső teendő volna, mely az egyes papokat elősegítené mindent elkövetni a nép érdekében. Szerinte az angol unitáriusoknak elő kell mozdítaniok az itteni vallási érdekeket. Ő meg is találta már

rá az eszközöket, s azokat szívesen közli egy e végre kinevezendő bizottmányynal. Ez irántunk való nagy szeretet láttára lehetetlen, hogy a „Példabeszédek“ írójával „az igazaknak ígért áldásokat“ ne kívánjuk Fretwell barátunk fejére.

Raffaj Károly buzgó hitrokonunk sz.-kereszturi közélettanodánknál kórházi alapul újabban 100 frt alapítványt tett. Isten áldja meg a nemes lelkű adakozót!

Iskolai ünnepély. Sz.-Kereszturi közélettanodánk múlt évi nov. 7-én ifjúsági könyvtára és kölcsönző egylete alapításának emlékünnepezt ülte meg. Az elébbi még 1837-ben megalakult Péterfi Sándor, most hévizi lelkész és esperes, akkori isk. főnök, indítványára. Az utóbbi pedig, melynek kamatai minden 10 évben egyszer az ifjúsági könyvtár javára fordíttatnak, Pálfi Lajos, most csekefalvi lelkész kezdeményezésére alakult az újabb időben.

Tanügyi értekezletek tartását határozta el Sándor János tanár indítványára sz.-kereszturi közélettanodánk tanári és tanító kara. E minden hóban egyszer, esetleg többször is tartandó értekezletek tárgya lesz: a tanügyi dolgok megbeszélése, egymás tanórái látogatása alkalmával szerzett tapasztalatok és tanításmód feletti eszmecsere és a tankönyvek bírálatos ismertetése. Jó sikert kívánunk e talpraesett gondolatnak!

Paedagógiai társaság alakult a múlt év végén Budapesten. A társaság az alapszabályok melléklésével, P. Szathmári Károly elnök és Dr. Kiss Áron titkár aláírásával felhívást bocsát közre, melyben a tanügy barátait támogatásra kéri fel. A tagsági nyilatkozatok a „Paedagógiai társaság“ titkárához küldendők Budapestre (Kálvintér 6. sz.).

Dr. Ballagi Mór a „Prot. egyh. és isk. Lap“ idei 1. és 2-ik számaiban „Húsz év után“ czímmel irt jeles cikkében az ő kenetteljes modorával érdekes viszapillantást vet a prot. egyház közel múlt küzdelmeire, s az e küzdelem közben kifejlett öntudatos tevékenység eredményére. E közleményt fontossá teszi az a körülmény, hogy írója nemcsak tanuja volt a lezajlott eseményeknek, hanem azokban tevékeny tényező volt. Ballagi e viszapillantás végén melegen emlékezik meg az unitáriusok megpróbáltatásairól és küzdelmeiről is. Kimutatja, hogy az egyházunkat lelkesítő erkölcsi erő és ösztartás minő áldozatot hozott az absolut kormány követeléseire, minő buzgósággal siettek angol affiai segítségünkre, minő magas fokra fejtette a nyomás az életerőt az unitáriusokban, a kik már az absolut korszak végén jelentékeny irodalomnak vetették meg alapját a „Ker. Magvető“ megindításával, s azóta részint az amerikaiak segélyével, részint önjerejökön folyvást szélesbitik. Végül azt jegyzi meg Ballagi általában a protestantismusról, hogy tetinkkel nincs okunk ugyan nagyra lenni; de a jövőben bizni van okunk.

Newton Izsák, a híres angol természettudós, egy újonnan készült földgömb vizsgálásával foglalkozván, bélépik hozzá egyik ismerőse,

a kiről általánosan tudva volt, hogy Istenben nem hiszen, s a világ elé-állását a véletlenségnek tulajdonítja. A mint bélépett, figyelmét azonnal megragadta a gyönyörű földgömb, s azt kérde Newtontól: „ki készítette?” „Senki“, felelé Newton, „csak úgy magára állott elé“. E feleletre az idegen csodálkozva tekintett Newtonra, s a szavaiban rejő czóli-zást megértette.

Rendkívüli elbandalodás (újabb nyelven: szórakozottság). Lessing, a híres német író, különösen idős korában, igen gyakran elbandalodott. Midőn egy alkalommal este sötétben hazatért, s az ajtőn kopogtatott, szolgálja kinézett az ablakon, hadd lássa ki kopogtat: de a sötétben urát nem ismervén meg, sőt idegennnek nézvén, lekiáltott: „A tanár ur nincs itthon“. „Nem baj“, mondá Lessing, „majd máskor jövök“.

Béküldetett: 1.) A dévai m. k. állami tanító-képezde értesítője az 187⁵/₆ és 187⁶/₇ tanóvról. A kép. igazgató-tanács megbizásából szerkeszi és jóváhagyásával kiadja Sándor Domokos kép. igazgató. A ki ez értesítő részletes és a tanítás minden ágára kiterjedő tudósítását figyelemmel elolvassa, látni fogja, mily lelkiismeretes pontossággal igyekezett megfelelni a dévai derék tanári kar a kormány gépszerű tantervében előirt szabályoknak. Egyszersmind lehetetlen, hogy fel ne tűnjék ama félszég is, a melylyel egyik-másik nemzetiségnek szépet tenni kívánó kormányunk a tanítás sikerét és a nevelés ügyét megbénította. E félszég az a dualistikus rendszer, a melyet a kormány tanterve ez intézetben teljesen indokolatlanul létrehozott, s a melynek következtében a képezde I. és II. osztályu román ajku tanulói a tantárgyak nagy részét román nyelven hallgatják. Midőn a kormány 1874 ben a magyar állam iskolái egyikében minden paedagógiai elv és államiságunk érdekei ellenére a két nyelven való nevelést, tanítást létrehozta, evel oly sajtyszerű szervezetet alapított meg, a melyet más intézeteknél kárhoztat. 2.) A szilágy megyei tanító egyesület első évkönyve 1873—6 évekről. A központi bizottság megbizásából szerkesztették Faluvégi Albert énök és Borbély Sámuel főjegyző. Az évkönyvet két ügyesen szerkesztett jelentés nyitja meg a testület két évi működéséről főjegyző Borbély Sámueltól. Ezután egy tudományos és egy gyakorlati irányu értekezés következik. A tudományos felolvasás tárgya: Miből áll és mit dolgozik a nap? Hermann J. Klein után előadta Triff Gábor. A gyakorlati irányu kitűnő felolvasás tárgya: Az iskolai nevelés befolyása az erkölcsi jellem alakulására. Felolvasa Faluvégi Albert kép. igazgató. Az évkönyv többi részét az egyesület pénzügyei kimutatása, jegyzőkönyve, alapszabályai, tanácskozási és könyvtári szabályai, valamint a próbatanítások tartására való utasítás és a tisztviselők kimutatása foglalják el. Örömmel üdvözöljük az egyesület buzgó törekvését. A hol a tagokban anynyi lelkesedés van, a jó siker nem fog elmaradni.

Necrolog: Simén Domokost, folyóiratunk egyik szerkesztőjét ismét érzékeny veszteség érte. Egy rövid év alatt a harmadik.

Édes apja Simén János alsó siménfalvi unitárius lelkész és nyugalmazott egyház-környéki jegyző f. 1878-ik évi jan. 2-án néhány hónapi szenvedés után, 74 éves korában megszűnt élni. Hasztalan környezte őt a leggyöngédebb ápolás és legfeláldozóbb szeretet a hű nő és szerető gyermekek részéről, úgy látszik az Ur reá is kimondotta volt Jeremiással: „Hiában sokasítod az orvosságokat, nem leszen gyógyulásod“. Koporsóját ugyane hó 4-én általános részvét kísérte Kis-Kadácsba a családi sírkertbe. A menet imponans volt. Gyalog és szánon kísérők hosszú sora vonult végig a két szomszéd helység közti úton. A háznál Gálfalvi Sámuel szt. miklósi lelkész könyörgött, a sírnál Pap Sándor kadácsi lelkész tartott emlékbeszédet. Temetés után az elhunytnak gyermekkori barátja Vitális Mihály tartott emelkedett beszédet a siménfalvi templomba visszatért gyülekezet előtt, ez alapige nyomán: „Jól van jó és hív szolgám, a kevesen hív voltál, többre bizlak ezután, menj bé a te uradnak örömeibe“. Miután szónok elköltözött barátja sírhantjára az elválás könnyeit hullatta, beszédében az igaz barátság és részvét őszinte hangján vett búcsút elhunyt barátjától, emelte ki az igaz pap elvesztése miatti fájdalom nagyságát, s vigasztalta a hátramaradott bánatos özvegyet és gyermekeket. E beszédből tudtuk meg, hogy a feddhetetlen életű, józan vallásosságot hirdető és krisztusi alázatossággal bíró pap Simén János elébb nyárad szt. lászlói mester volt 1½ évig, azután bordosi pap 3 évig, tarcsafalvi pap 7 évig és siménfalvi pap 35 évig, s így összesen 46½ évig hirdette az urnak ígét, és szolgálta egyházunk közügyét egész lélekkel. Legyen csendes nyugalma az elköltözöttnek, vigasztalása a kesergőknek!

Netrolog: A pápa meghalt. A róm. kath. egyháznak nagy halottja van. IX. Pius, vagy más neven Gróf Mastai Ferreti Giovanni Mária szül. 1792 májás 13-án. Már 1840-ben bibornok lett. Az a hiedelem, hogy elődének XVI. Gergelynek rendszabályait túlszigoruaknak tartja, s a szabadelvű irányhoz hajlik, 1846 jun. 16-án őt emelte a pápai székre, a mikor IX. Pius nevet vett fel. S bár eleinte nem egyszer hallgatta meg alattvalói jogos kivánalmait, mindazáltal nem sokára jézsuita befolyás alá került, s 1854 dec. 8-án a Mária szeplőtelen fogantatásáról kihirdetett dogmával, az encyclikával, az 1864 dec. 8-ki syllabussal s a pápa csalhatatlanságáról szóló dogmával fényesen bébizonyította, hogy a pápai hatalom kérlelhetetlen ellensége a polgári és vallási szabadságnak, a felvilágosodásnak. IX. Pius sokat küzdött, de sokat is élt. Meghalt folyó évi febr. 7-én és így hat évvel élte túl a mese által szent Péternek tulajdonított 25 évi uralkodást. Béke poraira!

A szerkesztőség postája,

B. S. urnak Zilahon. Beesés ígérte az okmányokra nézve köszönjük és el is várjuk.